

پژوهش، فرصتی برای خالص شدن و خدمت به اسلام

مصاحبه: حجت الاسلام و المسلمین سماوات

اشاره:

آیت الله محمد محمدی نیک مشهور به ری شهری در آبان 1325 هجری شمسی در شهری در خانواده‌های متدین دیده به جهان گشود. وی پس از پایان تحصیلات ابتدائی در سال 1339 هـ. شمسی وارد حوزه علمیه شهرری (مدرسه برهان) شد و در سال 1340 برای ادامه تحصیل به قم رفت و تا پیروزی انقلاب اسلامی مدارج تحصیلی و تدریس را در حوزه علمیه قم طی کرد و از محضر حضرات آیات عظام محمدعلی اراکی، حسین وحید خراسانی، علی مشکینی، جواد تبریزی، سید محمد رضا گلپایگانی و مرتضی حائری، بهره گرفت. تألیفات متعددی در دانشگاه علوم حدیث و کلام به قلم ایشان نگارش یافته است که از جمله میتوان به میزان الحکمه، مبانی شناخت، مبانی خداشناسی، عدل در جهان بینی توحیدی، فلسفه وحی و نبوت، رهبری در اسلام و... اشاره کرد. فعالیتهای کنونی ایشان در دانشگاه علوم حدیث و تولیت آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع) متمرکز است.

از نگاه حضرت عالی، طلاب از چه زمانی باید تحقیق و پژوهش را آغاز کنند و جایگاه این امر در حوزه های علمیه را چگونه ارزیابی می کنید؟

در این که پژوهشگر باید مجتهد و صاحب نظر باشد تا دیگران بتوانند از نتیجه پژوهش او استفاده کنند تردیدی وجود ندارد. یعنی کسی که صاحب نظر نیست نمی تواند یک پژوهشگر به تمام معنا باشد ولی این موضوع با ورود طلاب به عرصه پژوهش منافاتی ندارد و آنان می توانند در مسیر رسیدن به قله پژوهشگری گام هایی را با موفقیت بردارند. از این رو جشنواره باید برای کسانی که در قله پژوهش هستند یا هنوز در مسیر پژوهش قرار دارند برنامه ریزی کرده و زیرساخت های آن را فراهم سازد. یعنی باید در دو قالب برای پژوهشگران حوزوی برنامه ریزی شود: یکی برای کسانی که به توانایی های لازم رسیده و در سطح نظریه پردازی هستند. و یکی برای آنان که در مراحل مقدماتی قرار دارند. به هر حال آن چیزی که نقطه مطلوب و نهایی است ورود همه پایه های تحصیلی به عرصه پژوهش است.

جناب عالی چه راهکارهایی را جهت پیشبرد جشنواره علامه حلی پیشنهاد می فرمایید؟

اگر چند نکته در این زمینه مد نظر قرار گیرد می تواند خیلی مفید باشد. نکته اول به برنامه ریزی صحیح مربوط می شود. اگر برنامه ریزی صحیح و هدفدار صورت گیرد جنبه محتوایی آن برجسته تر از جنبه نمایشی خواهد بود. نکته دوم این که جشنواره با مسائل سیاسی مخلوط نشود، چون جشنواره، نهادی علمی است و اگر با مسائل سیاسی و سلیقه های شخصی آمیخته گردد از مسیر اصلی و ذاتی خود که ارج نهادن به پژوهش و پژوهشگر است خارج خواهد شد. نکته سوم این است که کارهایی که نهایی می شوند از سوی کارشناسان مورد نقد قرار گیرند و نقاط قوت و ضعف آنها روشن گردد.

توصیه شما به مدیران مدارس برای فرهنگ سازی پژوهش چیست؟

عامل این مسئله که برخی از مدارس به امر پژوهش کمتر توجه می کنند چند محور است یا مدیر مدرسه اطلاعات لازم در این زمینه را در اختیار ندارد یا کمبود امکانات عامل این کم توجهی شده است. مسئله مهم تر آن که باید از ابتدا طلبه هایی را گزینش کنند که واقعا با استعداد باشند. بنابراین اگر سه عنصر یاد شده وجود داشته باشد زمینه های پژوهش در حوزه ها به خوبی فراهم می گردد. به نظر من مدیران مدرسه برای ورود طلاب به عرصه پژوهش سه وظیفه تامین زیرساخت های پژوهشی و امکانات مورد نیاز برای پژوهش، مشاوره های پژوهشی به افراد مستعد و تشویق طلاب پژوهشگر را بر عهده دارند. استادان هم نقش اول را در پرورش پژوهشگر دارند، آنان باید به گونه ای تدریس کنند که زمینه نظریه پردازی برای دانشجو و طلبه فراهم آید. مثلا کسانی که مشغول خواندن صرف و نحو هستند موظف به انجام تحقیق های کوتاه و مختصر شوند. این کار زمینه های پژوهش را در آنان به وجود می آورد و وقتی به مراحل بالاتر گام می نهد می توانند نظریه پردازی کنند. این مسئله البته باید در برنامه ریزی های پژوهشی مدرسه لحاظ گردد.

به نظر شما چه نوع حمایت هایی می تواند طلاب را به امر پژوهش تشویق کند و نسبت به ادامه کار امیدوار سازد؟

به نظر من راه حل این مسئله در دست مدیریت حوزه است، مدیریت باید برای بودجه پژوهشی برنامه داشته باشد. یکی از مشوق ها هم این است که به طلاب برگزیده هم وزن جشنواره های خوارزمی و فارابی هدیه داده شود.

برای این که طلبه ها به سمت کار پژوهشی حرکت کنند به گونه ای که در زندگی علمی، تبلیغی و حتی شخصی آنان موثر باشد چه توصیه ای دارید؟

یکی از مهم ترین نکاتی که باید مسوولین جشنواره به آن توجه کنند گسترش فرهنگ و اخلاق پژوهش در میان محصلین و طلاب است، در این زمینه ذکر چند نکته ضروری است. اول استفاده از فرصت اخلاصی که طلاب به عنوان سرباز اسلام در اختیار دارند و این مسئله به عنوان یک محرک قوی برای پژوهش به شمار می رود. دوم بصیرت و بینش پژوهشگر. کسی که می خواهد به معارف الهی دست پیدا کند

نیازمند بصیرت است. سوم پژوهشگر باید همه توان فکری خود را برای نظریه‌پردازی به کار گیرد تا پژوهش به مقصد نهایی خود برسد. این کار برکات و توفیقاتی را به همراه خواهد داشت. چهارم جامع‌نگری پژوهش است، پژوهشگر هنگام تحقیق باید به همه منابع رجوع کرده و آرای مختلف را مورد بررسی قرار دهد تا بتواند به درستی نظریه‌پردازی کند. این کار موجب می‌شود تا از خطاهایی که دیگران کرده‌اند بپرهیزد. علامه حلی که عنوان این جشنواره است خود پژوهشگری جامع‌نگر بود. این نکته به خوبی از مقایسه کتاب « تذکره » علامه و کتاب « بدایة المجتهد » بر می‌آید. مطالب این کتاب شان می‌دهد که علامه بیش از سنیان بر آرای ایشان تسلط داشته است. پنجم تجربه پژوهش است، این مسئله نیز بسیار مهم است. کسی که تازه قلم به دست گرفته نباید تصور کند که الان نظریه‌پرداز است. او باید سالها تجربه‌اندوزی کند. این امر در حقیقت از اصول اخلاقی پژوهش نیز به شمار می‌رود. ششم تقوای پژوهشی است. امروزه یکی از آفت‌های پژوهش سرقت پژوهشی است. تقوای پژوهشی آن است که اگر مطلب یا نظریه‌ای را از شخص یا جایی نقل کرده به نام همان شخص یا منبع مورد استفاده ارجاع دهد. همچنین پژوهشگر باید اندازه خودش را بداند یعنی کسی که می‌خواهد نظریه‌پردازی کند باید از هر گونه بلندپروازی اجتناب ورزد. هفتم اولویت‌بندی پژوهشی است. کسی که می‌خواهد پژوهش کند ابتدا باید اولویت‌های پژوهش را بداند تا نتیجه آن کاربردی، مفید و قابل استفاده باشد و گره‌ای از مشکلات مردم را باز کند. هشتم استمداد از خدا و بهرمندی از برکات و عنایات حضرت حق.

با سپاس از وقتی که در اختیار محفل قرار دادید.